
Культура Відродження

Лекція 6

Доц. Бадєєва Л.І.

Факультет навчання іноземних громадян,
кафедра українознавства, ХНУРЕ

Мета і завдання

- РОЗКРИТИ історичні передумови становлення культури Відродження;
- дати загальну характеристику епохи Відродження;
- аналізувати гуманізм як ідеологію Відродження;
- охарактеризувати видатних представників епохи Відродження;
- розкрити реформацію та її культурно-історичне значення.

План

- Історичні передумови становлення культури Відродження. Загальна характеристика епохи Відродження.
- Гуманізм як ідеологія Відродження.
- Видатні представники епохи Відродження.
- Розвиток української культури.

Загальна характеристика

- Відродження (по-французьки – Ренесанс) – найвизначніша перехідна епоха людської історії, яка охоплює період з XIV до перших двох десятиліть XVII ст.

Загальна характеристика

- Відродження відкриває принципово нову культурну епоху, знаменує собою початок боротьби буржуазії з економічною та політичною системою феодалізму за панування в суспільстві.

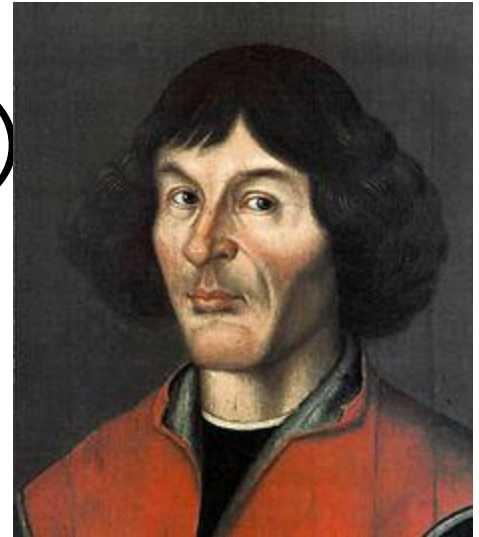

Загальна характеристика

в цю епоху були створені видатні твори літератури та образотворчого мистецтва. Головним видом духовної діяльності стало мистецтво.

Загальна характеристика

- Формується наукова картина світу на основі відкриттів, насамперед в галузі астрономії. Одним з найяскравіших явищ епохи Відродження є геліоцентрична система польського астронома Миколая Коперника (1473–1543)

Загальна характеристика

- та вчення про нескінченні світи Джордано Бруно (1548–1600).
- Був оголошений католицькою церквою єритиком та спалений.

Загальна характеристика

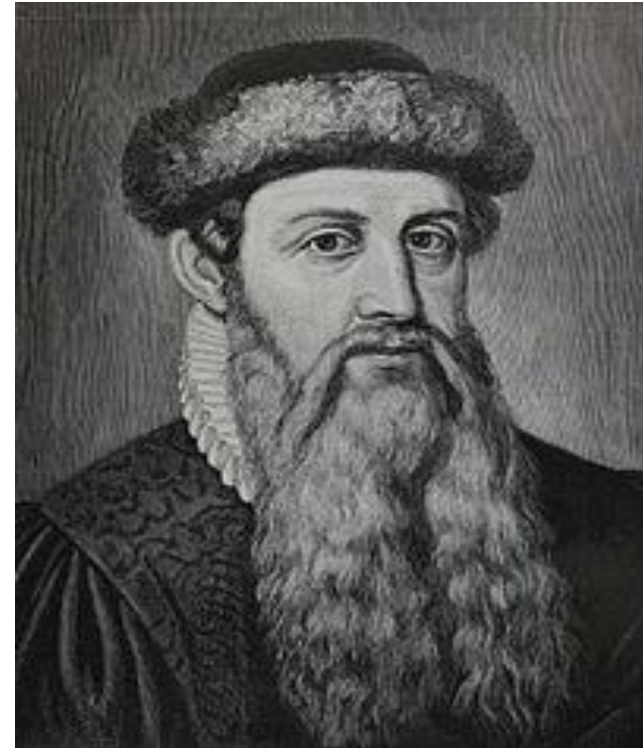
- Суттєвий вклад в нову астрономію вніс видатний німецький учений Йоганн Кеплер (1571–1630). Він відкрив закони руху планет (Закони Кеплера).

Загальна характеристика

■ Винахідником

друкарського верстата є німець Йоганн Гутенберг (1400–1468) з міста Майнца. Близько 1445 р. він винайшов спосіб відливання шрифту і сконструював дерев'яний друкарський прес.

Великі географічні відкриття

1492 р.- відкриття Америки Х. Колумбом (1451–1506) ,

1497–1499 рр.- шляху з Європи в Азію Васко да Гамою (1469–1524) ;

1519–1522 рр. - перше кругосвітнє плавання португальського дослідника Ф. Магеллана (1480–1521).

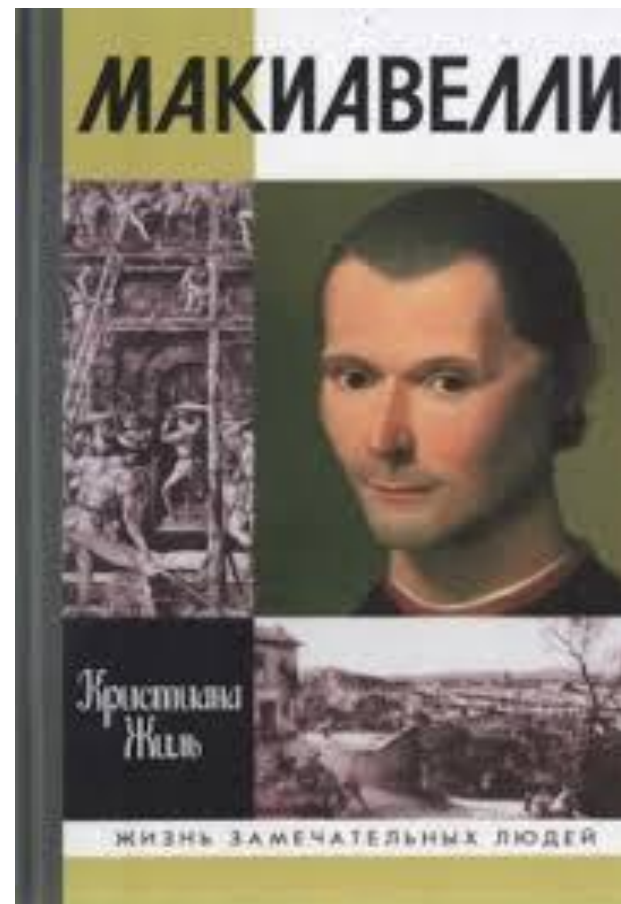
Загальна характеристика

- Винахід артилерії поклав кінець феодальному роздробленню. На уламках феодальних устоїв розвивалися національні монархії, міцні позиції завойовував абсолютизм.

Загальна характеристика

Найкраще ідеал сильної державної влади розкрив у XVI ст. італієць Макіавеллі Нікколо де Бернардо (1469–1527). Його найзначнішим твором став «Державець».

Гуманізм як ідеологія

- Головною рисою культури Відродження став новий світогляд – гуманізм. Гуманізм – теорія та практика, в основі якої лежить ставлення до людини як до найвищої цінності, захист права особистості на свободу, щастя, всебічний розвиток і вияв своїх здібностей.

Гуманізм як ідеологія

- Гуманізм на перше місце ставив наукові знання, орієнтував на матеріалістичне трактування законів природи, на пізнання навколишнього світу і самого себе завдяки розуму.

Гуманізм як ідеологія

- Гуманісти висміювали аскетизм і теорію стриманості католицької церкви, утверджували право людини на насолоди, в тому числі і сексуальні. Насолода земним буттям – це неодмінна частина культури Відродження.

Гуманізм як ідеологія

- Величезного практичного значення набула в умовах епохи Відродження антична культурна спадщина. Італійське суспільство починає активно цікавитись культурою Стародавньої Греції та Стародавнього Риму, розшукуються рукописи античних письменників.

Гуманізм як ідеологія

- Латинь стала мовою епохи Відродження. В університетах Європи створювалися кафедри стародавніх мов.

Гуманізм як ідеологія

Вперше поняття
«Відродження» вжив
італійський
письменник Джованні
Боккаччо (1313–1375).

Гуманізм як ідеологія

- Терміном, який визначив цілу епоху, це поняття стало завдяки відомому живописцю, архітектору та історику мистецтва Джорджо Вазарі (1511–1574).

Гуманізм як ідеологія

- Епоха Відродження фактично ототожнювалась з початком епохи гуманізму. Складається нерозривний зв'язок культури Відродження з гуманізмом, який стає внутрішнім змістом Ренесансу, його теорією та практикою, його ідеологією.

Гуманізм як ідеологія

- Ренесанс виступав в історії західної культури як епоха звеличення людини, як період віри у велич, могутність та красу людини, в її оволодіння природою.

Гуманізм як ідеологія

У галузі науки й освіти гуманісти рішуче виступили проти догматизму і схоластики, проти схоластичного схиляння перед авторитетами. Вони боролися за свободу думки, наукових пошуків і творчості.

Гуманізм як ідеологія

- Гуманісти засуджували феодально-дворянську систему оцінок людей в залежності від кастової належності чи матеріального становища. Єдиним критерієм були особисті заслуги.

Гуманізм як ідеологія

- Провідною рисою культури Відродження став антропоцентризм. Він розглядає людину як частину, вінець природи, найбільш досконале її творіння, як міру всіх речей.

Гуманізм як ідеологія

- Гуманізм поклав кінець духовній монополії, диктатурі католицької церкви в Західній Європі.
- Єресь (від гр. – опановую, вибираю, переконую) – точка зору, яка спростовує релігійний догмат і є виявом «вільного розуму» щодо визначення та тлумачення релігійних настанов.

Гуманізм як ідеологія

- Для «виявлення, покарання та запобігання єресі», переслідування небезпечних єретиків об'єдналися світська та церковна влада і створили інквізицію. З діяльністю інквізиції – судово-карної установи католицької церкви, яка проіснувала від XIII до XVIII ст. – пов'язані найтрагічніші сторінки європейської історії.

Гуманізм як ідеологія

- Однією з жертв релігійного фанатизму став визначний чеський політичний діяч, видатний ідеолог чеської Реформації, мислитель Ян Гус (1371–6.07.1415).

Гуманізм як ідеологія

- Коли італійський фізик, астроном, професор Падуанського університету Галілео Галілей (1564–1642) підтвердив, що Земля обертається навколо Сонця, інквізитори посадили його до в'язниці як небезпечного єретика.

Видатні представники епохи Відродження

- Найбільшим представником періоду Проторенесансу в історії італійського мистецтва (XIII – початок XIV ст.) був великий італійський поет, флорентієць Данте Аліг'єрі (1265-1321).

Видатні представники епохи

Відродження

- Найвидатніший твір Данте, вершина його творчості – поема «Комедія». Данте виступив з вченням про подвійне призначення людини. Воно передбачає два види блаженства: в земному житті і в посмертному вічному житті.

Видатні представники епохи Відродження

- Батьком гуманістичної культури був Франческо Петрарка (1304-1374), основоположник нової європейської лірики, автор знаменитої "Книги пісень".

Видатні представники епохи Відродження

- Знаменитим поетом Відродження був Джованні Боккаччо (1313-1375). Твір «Декамерон» (від гр. – «десятиденник») – збірка реалістичних новел.

Розвиток мистецтва

- Мистецтво Високого Відродження найповніше представляють три художники: Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело. Їх часто називають титанами Відродження, маючи на увазі їхню універсальність.

Розвиток мистецтва

Один з найвидатніших людей в історії Леонардо да Вінчі (1452-1519). Він був живописцем, скульптором, архітектором, письменником, вченим.

Розвиток мистецтва

У 1495–1497 рр. Леонардо да Вінчі створив знамениту фреску «Таємна вечеря» для трапезної монастиря Санта-Марія делле Граціє в Мілані.

Розвиток мистецтва

- Одна з вершин творчості Леонардо – всесвітньо відомий портрет молодої флорентійки Мони Лізи (близько 1503 р., Лувр, Париж).

Розвиток мистецтва

- Неповторний слід у мистецтві залишила творчість великою художника Рафаеля Санті (1483-1520).

Розвиток мистецтва

- Він є творцем «Сікстинської мадонни», найвизначнішого твору світового мистецтва.

Розвиток мистецтва

- Великим представником культури Високого Відродження був геніальний скульптор, живописець, архітектор і поет Мікеланджело Буонаротті (1475-1564).

Розвиток мистецтва

- Мікеланджело створив знамениту статую Давида – один з найкращих своїх шедеврів.

Розвиток мистецтва

- У 1508 р. Мікеланджело прийняв запрошення папи Юлія II розписати стелю Сікстинської капели Ватиканського палацу в Римі. Фреска, відома під назвою «Створення світу», – одна з вершин всього ренесансного мистецтва.

Розвиток мистецтва

- В 1536–1541 рр. на одній із стін тієї ж Сікстинської капели Мікеланджело створив фреску «Страшний суд».

«Страшний суд»(фрагмент).

Розвиток мистецтва

- Засновником і одним з найбільших представників німецького Відродження був німецький живописець і графік Альбрехт Дюрер (1471–1528).

Розвиток мистецтва

- Дюрер першим з своїх сучасників осягнув самоцінність пейзажу. До нього німецькі художники зображали пейзаж лише як фон для релігійних або міфологічних сцен. Художник першим у німецькому живописі написав власний портрет (автопортрет).

Утопічний соціалізм

- Визначним гуманістом Високого Відродження був Томас Мор (1478–1535) – видатний англійський письменник і політичний діяч.

Утопічний соціалізм

- Подальший розвиток утопічного соціалізму пов'язаний з іменем італійського філософа, поета, політичного діяча Томмазо Кампанелли (1568–1639).

Утопічний соціалізм

- Кампанелла – автор одного з найяскравіших творінь ренесансної філософсько-політичної думки – книги «Місто Сонця» (1602 р.; опублікована в 1623 р.).

Реформація

- Важливим процесом, який сильно сприяв формуванню нової культури, стала Реформація (від лат. reformatio – перетворення, виправлення) – рух за реформу католицької церкви та її догматів.

Реформація

- Всередині самої церкви зародився могутній протест. Очолив його Мартін Лютер (1483–1546) – німецький католицький священик, професор богослов'я в м. Віттенберзі.

Реформація

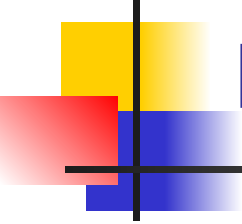

- 31 жовтня 1517 р. М.Лютер вивісив на дверях своєї церкви в м. Віттенберзі 95 тез, спрямованих, насамперед, проти індульгенцій. В них він виступив проти зловживань папської курії та закликав відродити принципи первісного християнства.

Реформація

- У результаті Реформації від папства, католицької системи відмежувався цілий ряд європейських країн: Німеччина, Англія, Шотландія, Данія, Швеція, Нідерланди, Фінляндія, Швейцарія, Чехія, Угорщина та інші. В них виникли в XVI ст. незалежні від римської курії так звані протестантські церкви.

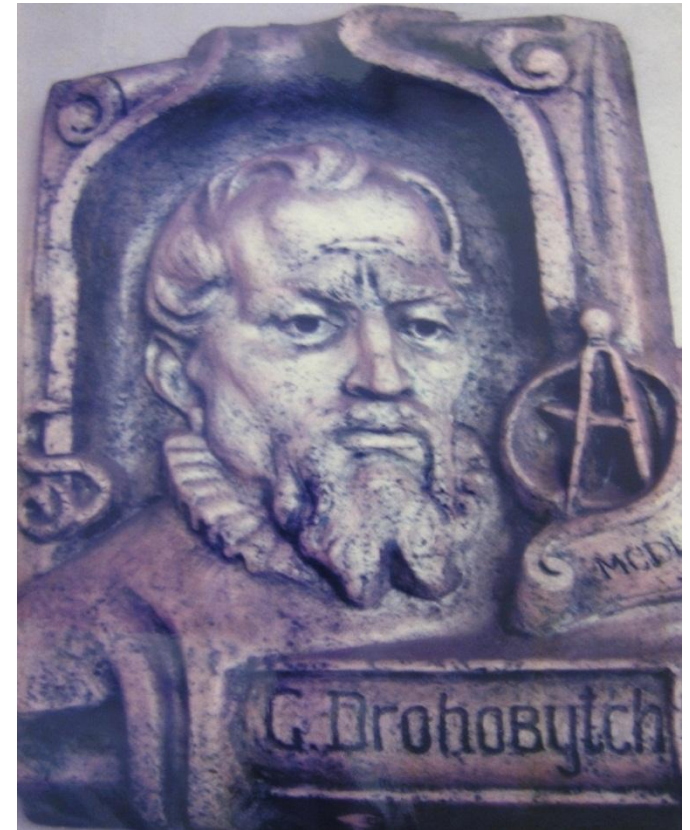
Розвиток української культури

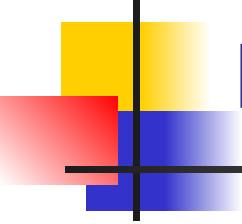
- В Україні майже до кінця XVI ст. не було середніх на вищих навчальних закладів, тому вже з середини XIV ст. помітно зростає кількість українців, які здобували освіту в європейських університетах: Краківському, Празькому, Болонському та ін.

Розвиток української культури

- Юрій Дрогобич (Котермак, бл. 1450 – 1494) навчався в Краківському та Болонському університетах, став доктором філософії та медицини.

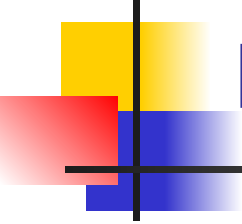
Розвиток української культури

- Ю.Дрогобич був ректором найстарішого в Європі Болонського університету (1481 – 1482), професором медицини та астрономії Краківського університету (1487 – 1494).

Розвиток української культури

- Першим поетом-гуманістом України вважається Павло Русин з міста Кросно (бл. 1470 – 1517). Він навчався в Краківському та Грейфсвальдському університетах. Викладав у Краківському та Віденському університетах.

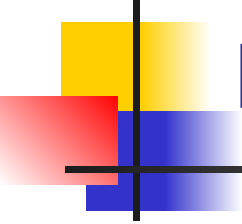

Розвиток української культури

- Людиною енциклопедичних знань був Станіслав Оріховський-Роксолан (1513 – 1566) – суспільно-політичний діяч, публіцист, оратор, філософ, історик.

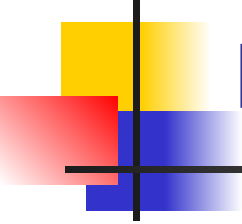
Розвиток української культури

- С. Оріховського у Західній Європі називали «українським (рутенським) Демосфеном» та «сучасним Цицероном».

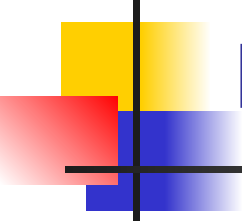
Розвиток української культури

- Під впливом західноєвропейських гуманістичних і реформаційних ідей в українській освіті на межі XVI – XVII ст. відбуваються найвагоміші зміни. Створюються якісно нові навчальні заклади.

Розвиток української культури

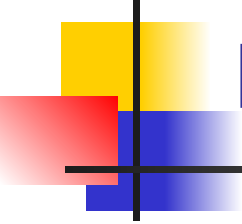

- Особливу роль у цьому процесі відіграли братства – національно-релігійні та громадсько-культурні об'єднання міського населення, православного духовенства, шляхти, які почали виникати у кінці XVI ст.

Розвиток української культури

- Братства організовувалися при церквах з метою утримання порядку в храмах, забезпечення їхніх матеріальних потреб, опікувалися хворими парафіянами, допомагали бідним.

Розвиток української культури

- Але згодом вони все активніше включаються у суспільно-політичний, національно-визвольний та релігійний рух, стають осередками розвитку української культури.

Розвиток української культури

- У братському русі активністю вирізнялися Львівське, Луцьке та Київське братства.

Розвиток української культури

- З появою братських шкіл підвищується рівень викладання і поглиблюється зв'язок освіти з національним життям. Львівська братська школа мала елементи вищої освіти, хоч за програмою братські школи були закладами середнього типу.

Розвиток української культури

- Наприкінці XV – початку XVII ст. братські школи діяли у багатьох містах України. Крім Львова, вони були засновані у Луцьку, Галичі, Рогатині, Стрию, Перемишлі, Городку, Кременці та інших містах.

Розвиток української культури

- У кінці XVI ст. в Україні виникає новий тип школи – греко-слов'яно-латинської, у якій давньоруські культурно-освітні традиції поєднувалися із досягненнями західноєвропейської школи і науки того часу.

Розвиток української культури

- Першою навчальною установою такого типу стала Острозька греко-слов'яно-латинська колегія, заснована близько 1576 р. відомом діячем і меценатом української культури К.Острозьким

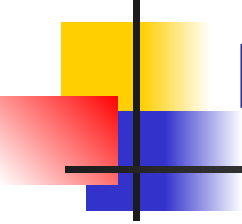

Розвиток української культури

- Складовими частинами Острозького культурно-освітнього центру разом із колегією, були літературно-науковий гурток, бібліотека та друкарня, яку у 1577 – 1582 рр. очолював Іван Федоров.

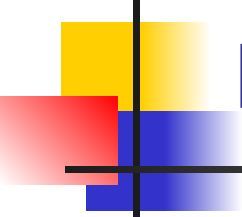
Розвиток української культури

- Сучасники називали Острозьку колегію академією. Її першим ректором був Герасим Смотрицький – письменник і культурно-освітній діяч XVI ст.

Розвиток української культури

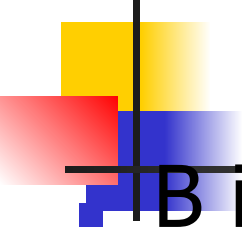
- Найголовнішою культурною пам'яткою Острозького центру було перше видання повної художньої ілюстрованої Біблії церковнослов'янською мовою 1581 р. «Острозька Біблія» була найпершою друкованою Біблією не тільки на сході слов'янства, але й серед усього слов'янського світу.

Розвиток української культури

- Київська братська школа, заснована близько 1615—1616 рр.
- 1632 р. внаслідок об'єднання лаврської та братської шкіл заснований Києво-Могилянський колегіум.

Висновок

В історії культури не було іншої епохи, яка б з такою силою утверджувала красу і велич людини, як епоха Відродження. І саме ця епоха вбачала необхідність заміни індивідуальної та ізольованої людської особистості історично зумовленим колективом, з яким пов'язувалися перспективи історичного прогресу.

Література

Абрамович С. Д. Світова та українська культура / С. Д. Абрамович. – Львів : Світ, 2004. С. 190–220, 284–288.

Греченко В.А. Світова та українська культура: довідник / В.А.

Греченко, І.В. Чорний. – К. : Літера ЛТД, 2009. – С. 174–238.

Історія української та зарубіжної культури: навч. посібник / за ред. С. М. Клапчука [6-те вид., випр і доп.]. – К. : Знання-Прес, 2007. – С. 125–150.

Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: Навч. посібник / М. В. Кордон. – К.: Центр учб. Л-ри, 2011. – С. 190–222, 312–324.

Лекції з історії світової та вітчизняної культури / За заг. ред. А.

В. Яртися, С. М. Шендрика, С. О. Черепанової. – Львів : Світ, 1994. – С. 198–235, 416–440.